

ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ DERGİSİ

Journal of Alternative Dispute Resolution

ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ DERGİSİ

Journal of Alternative Dispute Resolution

YAYIN DÖNEMİ
PUBLICATION PERIOD
GÜZ / AUTUMN

YIL	CİLT	SAYI
YEAR	VOLUME	ISSUE
2022	1	1

E-ISSN: 2822- 2229
DOI: 10.52703/ay

YAYINCI / PUBLISHER

Akademik Yorum
<https://www.akademikyorum.com/>

SAHİBİ/ OWNER

Arş. Gör. Muhammed ÇELİK
celikmuhammedd@gmail.com
Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü 16059
Görükle/Bursa

EDİTÖR/EDITOR

Prof. Dr. Mehmet YÜCE
profdrmehmetyuce@gmail.com
Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü 16059
Görükle/Bursa

EDİTÖR YARDIMCISILARI/ DEPUTY EDITORS

Arş. Gör. Muhammed ÇELİK
celikmuhammedd@gmail.com
Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü 16059
Görükle/Bursa

ALAN EDİTÖRLERİ/SECTION EDITORS

Av. Elif KARDEŞ

YABANCI DİL EDİTÖRÜ / FOREIGN LANGUAGE EDITOR

Prof. Dr. Muhtarhan OROZBAY
BM Kültür Çeşitliliği Örgütü Genel Sekreteri- Kazakistan

PUBLICATION BOARD / YAZI KURULU

Arş. Gör. Muhammed ÇELİK
Proje Asistanı Nilay AKBULUT

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Mensur NUREDDİN	Uluslararası Vizyon Üniversitesi- Makedonya
Prof. Dr. Emine KOBAN	Gaziantep Üniversitesi- Türkiye
Prof. Dr. Ömer ÖZKAN	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi- Kıbrıs
Prof. Dr. Başak Aydem ÇİFTÇİOĞLU	Bursa Uludağ Üniversitesi- Türkiye
Prof. Dr. Fadıl HOCA	Uluslararası Vizyon Üniversitesi- Makedonya
Prof. Dr. Bolat MİRZALİYEV	Miras Üniversitesi- Kazakistan
Prof. Dr. Mustafa MIYNAT	Manisa Celal Bayar Üniversitesi- Türkiye
Doç. Dr. M. Hanefi ERCOŞKUN	Atatürk Üniversitesi- Türkiye
Doç. Dr. Nazenin HÜSEYNOVA	Azerbaycan Cum. Devlet Yön. Akademisi- Azerbaycan
Dr. Ahmet NİYAZOV	Azerbaycan İlahiyat Enstitüsü- Azerbaycan
Dr. Muzaffarkhon JONİEV	İmam Tirmizi U. Bilimsel Araştırma Merkezi- Özbekistan
Öğr. Gör. Neriman HANAHMEDOV	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi- Azerbaycan

DANIŞMA KURULU / SCIENTIFIC ADVISORY BOARD

Anthony ABRAHAMS	General Chartered Institute of Arbitrators- Great Britain
Bennar AYDOĞDU	ICC Milletlerarası Tahkim Divanı Üyesi- Birleşik Krallık
Prof. Dr. Abdulmecit NUREDDİN	Uluslararası Vizyon Üniversitesi- Makedonya
Prof. Dr. Emine KOBAN	Gaziantep Üniversitesi- Türkiye
Prof. Dr. Veysel BOZKURT	İstanbul Üniversitesi- Türkiye
Prof. Dr. Mensur NUREDDİN	Uluslararası Vizyon Üniversitesi- Makedonya
Prof. Dr. Recai COŞKUN	İzmir Bakırçay Üniversitesi-Türkiye
Prof. Dr. Elmira HURİBAEVA	Uluslararası K. Ş. Toktomamatov Üniversitesi Kırgızistan
Doç. Dr. Fariz AHMEDOV	Devlet İktisat Üniversitesi- Azerbaycan
Doç. Dr. Maria KOÇKORBAEVA	Kyrgyz Economic University- Kırgızistan
Dr. Öğr. Üyesi Muhittin ZÜGÜL	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi- Türkiye
Dr. Muzaffarkhon JONİEV	İmam Tirmizi U. Bilimsel Araştırma Merkezi- Özbekistan
Abdirimov Bekzod MURATOVIÇ	Özbekistan Cumhuriyeti Maneviyat ve Marifet Merkezi Harezmi Bölgesi Başkanı- Özbekistan

BU SAYININ HAKEMLERİ/ REFEREES FOR THIS ISSUE

Prof. Dr. Mehmet YÜCE	Bursa Uludağ Üniversitesi- Türkiye
Prof. Dr. Ömer ÖZKAN	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi- Kıbrıs
Doç. Dr. Tayfun ERCAN	Gaziantep Üniversitesi- Türkiye
Doç. Dr. M. H. Mustafa BEKTAŞ	Bursa Uludağ Üniversitesi- Türkiye
Dr. Fatih ASLANTAŞ	Kafkas Üniversitesi- Türkiye

İNDEKSLER ve DİZİNLER / INDEXES and PLATFORMS

YAYIN HAKLARI/ PUBLICATION RIGHTS

Bu dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir. Articles published in this journal represent only the views of the contributors.

Copyright © 2020.

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, Akademik Yorum platformu'nun yazılı izni olmadan, fotokopi yoluyla veya elektronik, mekanik ve sair suretlerle kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz, kayda alınamaz.

All rights reserved. No part of this publication may be copied, reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by means, without the prior expressed permission in writing of the Akademik Yorum platform.

Copyright © 2020.

Dergi açık erişimlidir (CC BY-NC). / The journal is open access (CC BY-NC).
Derginin hiçbir aşamasında yazarlardan hiçbir ad altında ücret talep edilmemektedir.
/ No fee is charged to the authors under any name at any stage of the journal.
Dergi tamamen ücretsizdir. / The journal is completely free.

İLETİŞİM / CONTACT

Akademik Yorum
info@akademikyorum.com
<https://www.akademikyorum.com/>

TABLE OF CONTENTS / İÇİNDEKİLER

Önsöz/ Preface

EDİTÖRDEN

EDITORIAL..... (i- iii)

Derleme/ Review article

ADR – PART OF THE DEAL NOT AN AFTERTHOUGHT

ADR – PART OF THE DEAL NOT AN AFTERTHOUGHT(1- 3)

Derleme/ Review article

ICC 2021 TAHKİM KURALLARI

ICC 2021 ARBITRATION RULES (4- 13)

Araştırma Makalesi/ Research article

UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE TOPLUMUN ROL ÜSTLENMESİ: ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

TAKING THE ROLE OF THE SOCIETY IN THE RESOLUTION OF DISPUTES: ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTIONS (14- 32)

Araştırma Makalesi/ Research article

ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMLERİNİN (ADR) VERGİ UYUŞMAZLIKLARINDA UYGULANABİLİRLİĞİ: ÜLKE ÖRNEKLERİ VE TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER

APPLICABILITY OF ALTERNATIVE SETTLEMENT METHODS (ADR) IN TAX DISPUTES: COUNTRY EXAMPLES (33- 64)

Araştırma Makalesi/ Research article

UZLAŞTIRMA KURUMUNUN DOĞUŞU VE TÜRKİYE'DEKİ KONUMU

FOUNDATION OF CONCILIATION INSTITUTE AND ITS POSITION IN TURKEY (65- 77)

Araştırma Makalesi/ Research article

ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİMDE PRAG KURALLARI

PRAG RULES IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION (78- 91)

Araştırma Makalesi/ Research article

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR BAKIMINDAN UZLAŞTIRMADA EDİM

FULFILLMENT IN CONCILIATION REGARDING FOR JUVENILE DELINQUENTS (92- 110)

Araştırma Makalesi/ Research article

ULUSLARARASI TİCARİ TAHKİMDE GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA

INTERIM MEASURES IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION (111- 144)

Araştırma Makalesi/ Research article

ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU MAHKEMESİ'NDE BİLİRKİŞİ

THE EXPERT IN INTERNATIONAL TRIBUNAL FOR THE LAW OF THE SEA (145- 160)

EDİTÖRDEN

ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

Toplumsal yaşamın kaçınılmaz olgularından biri de uyuşmazlıktır. İktisat biliminin temel varsayımlarından biri olan kaynakların kıt olması yanında insanların ihtiyaçlarının sonsuz olması doğal olarak bölüşüme konusunda anlaşmazlıklara neden olacaktır. Tabi ki anlaşmazlıklar sadece iktisadi kaynaklarla sınırlı değildir. Neredeyse hayatın her alanına sirayet eden bir yönü bulunmaktadır. Adeta iki kişi bulunduğu yerde bir ya da birkaç anlaşmazlık söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle anlaşmazlıklar insan davranışlarının bir cüzüdür ve doğal bir sonucudur denilebilir. Dolayısıyla anlaşmazlıkların olmadığı bir toplumdan bahsetmek mümkün değildir.

Anlaşmazlık bir çatışma halidir. Çatışma ise en az iki tarafı bulunmaktadır. O nedenle bir anlaşmazlığın uyuşmazlığa dönüşebilmesi için anlaşmazlığın karşı tarafa bildirilmesi ve karşı tarafın da çatışmaya yol açacak talepte bulunması gerekmektedir. Uyuşmazlık iki ya da daha çok tarafın karşılaştıran düşünce ve amaçları arasındaki uyuşmama durumu şeklinde ortaya çıkmaktadır. Uyuşmazlık insan davranışının doğal sonucu olarak kabul edilse bile uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmaması toplumsal düzen ve barışı tehdit eder hale gelebilir. O nedenle her toplum uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmak yönünde ciddi çaba göstermektedir. Bu çözüm farklı dönemlerde toplumların gelişmişlik seviyelerine göre farklı şekillerde kendini göstermiştir. Bununla birlikte uyuşmazlıklar genel itibarıyla tarafsız ve bağımsız yargı marifetiyle çözüme kavuşturulması esastır.

Ancak günümüzde artarak devam eden sosyo-ekonomik sorunların meydana getirdiği farklı ilişkiler ağının sonucu uyuşmazlıkları hem nitelik hem de nicelik olarak artış göstermektedir. Bu ilişkiler ağı sonucu çıkan uyuşmazlıklar bir taraftan nicelik olarak mahkemelerin iş yükünün ağırlaşırken diğer taraftan giderek karmaşık hal alan bu yapı mahkemelerin söz konusu sorunların çözümü için daha yoğun çaba sarf etmek zorunda bırakmıştır. Bu karmaşık durum ise hem yargılama sürecinin uzamasına hem de yargılama masraflarının artmasına neden olmuştur. Bu da doğal olarak yargılamaya yönelik bazı tepkilerin doğmasına neden olmuştur.

İşte yaşanan bu gelişme sonucu uyuşmazlıkları çözümü hususunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında en dikkat çeken ise her uyuşmazlığın yargıya taşınmaması ve birtakım uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözüme kavuşturma imkânları sunulması gerektiği şeklindeki görüş olmuştur. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları (ADR) diye adlandırılan bu yöntem, dünya çapındaki adalete ulaşma hareketinin çatısı altında şekillenmiştir. ADR'nin doğuşu Birleşik Devletlerde 1970'lere uzanmaktadır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, yargı yolunun bir alternatifi değildir. ADR, geleneksel uyuşmazlık çözüm yolu olan yargının daha etkin çalışmasına yol açan bir çözüm yoludur. O nedenle bu uyuşmazlık çözüm yöntemine

“alternatif uyuşmazlık çözüm yolları” kavramı yerine “*dostane çözüm yolları*” kavramının kullanması daha doğru olacağı kanaatini taşımaktayız.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri “Common Law” hukuk sistemine tabi Amerika Birleşik Devletleri’nde yaygın uygulama alanı bulmuştur. Anglo-Amerikan hukuk sisteminde gelişen bu yöntemler zamanla Roma hukukunun esas alındığı ve Avrupa’nın genelinde hâkim olan Kıta Avrupası hukuk sistemi uygulayan ülkelere de yayılmıştır. Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, müzakere, arabuluculuk, tahkim, vakıaların saptanması, kısa yargılama, erken tarafsız ön değerlendirme gibi yöntemleri içermektedir. Türkiye’de ise tahkim, arabuluculuk ve uzlaştırma şeklinde kanunlaşmıştır. Söz konusu yöntemler, tarafların karşılıklı görüşmelerine ve uyuşmazlıkları gayri resmî şekilde çözmelerine imkân vermektedir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, esasında öteden beri Türk kültüründe var olan, özünde taraflar arasında uzlaşma kültürünü barındıran bir sistemdir. Orta Asya Türk Kültüründe Aksaklık Kurumu ve Anadolu ise Ahilik teşkilatı yanı sıra kanaat önderlerinin arabuluculuğunda gerçekleşen sulh müzakereleri Türklerde ADR kültürünün varlığına ciddi karineler teşkil etmektedir. Ancak söz konusu kurumlar informal olarak faaliyet göstermiş olduklarında günümüzdeki anlamıyla ADR yöntemi olarak kabul görmemektedirler. O nedenle Kıta Avrupa hukukunda olduğu gibi Türk hukukundan da ADR ilişkin yapılan düzenlemeler Anglo-Sakson hukuka dayanmakta ve özünde onarıcı adalet anlayışı yatmaktadır.

Türkiye’de ADR ilişkin ilk düzenleme tahkim konusunda yapılmıştır. Türk hukukunda tahkim, esas itibarıyla, 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu ve 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenmiştir. Bunların yanı sıra, yap-işlet ve yap-işlet-devret ismiyle adlandırılan sözleşmelerin hayata geçirilmesi sürecinde çıkarılan 4501 Sayılı Kanun gibi çeşitli ulusal düzenlemelerde ve Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde tahkime ilişkin hükümler mevcuttur. Ancak Türkiye’de tahkim uluslararası alanda tahkimin yakaladığı ivmeyi yakaladığı söylemek mümkün değildir.

Tahkim yönteminin aksine arabuluculuk ve uzlaştırma yöntemleri çok hızlı bir gelişim göstermiştir. Arabuluculuk, Türkiye’de uygulanmaya başladığı 2013 yılından günümüze değin hızlı bir gelişme göstermiştir. İhtiyari olarak başlanan arabuluculukta, önce iş uyuşmazlıklarında, ardından ticari uyuşmazlıklarda dava şartı sistemlerin getirilmesi ile birlikte, arabuluculuğun gelişimi ve yaygınlığı önemli ölçüde artmıştır. Ceza hukuku uyuşmazlıklarında ilk kez 1 Haziran 2005’te uygulanan ve 2016’da gözden geçirilerek yeniden revize edilen, 1 Ocak 2017’den itibaren Türkiye genelinde etkin ve yaygın bir şekilde uygulanan uzlaştırma yönteminde de önemli başarı düzeyine ulaşmıştır. Adalet bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı verilerine göre uzlaştırmaya tabi suçlar kapsamında çözüme kavuşan dosya sayısı bugün itibarıyla 1 milyon bin 358’e ulaştığı ve uzlaştırmada başarı oranı %83’ü bulduğu

şeklindedir (<https://basin.adalet.gov.tr/bakan-gul-uzlasma-kulturunun-hukuktaki-yansimalarini-gelistirmeye-devam-edecegiz>. Erişim: 29.07.2021).

Sonuç olarak Anglo-Sakson hukukundan doğan giderek Kıta Avrupa hukuk sistemine de nüfuz eden ve Türkiye’de de kayda değer bir başarı elde eden Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları günümüzde uyuşmazlıkların çözümünde önemli bir işlev üstlenmiş bulunmaktadır. Burada bir hususu da açıkça belirtmek gerekir ki bu yöntemler asla devlet yargısının bir alternatifi değildir. Bu yöntemleri devlet yargısının tamamlayıcı bir unsuru olarak kabul edilmesi gerekmektedir. O nedenle bu yöntemlerden beklenen başarının devamı bunları doğru olarak anlaşılması ve toplum tarafından benimsenmesi gerekmektedir.

ADR Dergisi çıkarmış olmamızın amacı da bir taraftan ADR yöntemlerinin doğru anlaşılmasını ve toplumda benimsenmesini sağlayacak akademik çalışmaları yapmak diğer taraftan da ADR’ye ilişkin dünya genelinde farklı uygulamaları analiz ederek karar yapıcılarının dikkatlerine arz etmektir. Ayrıca ADR konusunda akademik tartışmaların yoğunlaşmasına da aracı olmak hedeflerimiz arasında yer almaktadır. Bu konuda yapılan ve yapılacak çalışmaları kör hakem sürecinden geçirilerek yayınlamayı hedeflemektedir. Alanında referans olması beklediğimiz ADR Dergisi ulusal ve uluslararası endekslerde taranması için azami gayret içindeyiz. Derginin hazırlanması ve bu aşamaya gelmesi birçok çabanın bileşkesi sonucu olmuştur. Bu yolda bize destek olan başta Arş. Gör. Muhammed Çelik olmak üzere ADR-DER yönetici ve üyelerine teşekkür etmeyi borç bilirim.

ADR Dergisinin akademisyenlere, hukukçulara, ilgili kamu otoritelerine, tahkim hakemlerine, arabuluculara, uzlaştırmacılara ve tüm uygulamacılara faydalı olmasını dilerim. Görüş, öneri ve makalelerinizle bizleri desteklemenizi bekliyoruz.

Prof. Dr. Mehmet YÜCE